

Дисциплінарна відповідальність адвоката у країнах ЄС: порівняльно-правове дослідження та перспективи імплементації європейських стандартів в Україні

Кісліцина Ірина Олександрівна¹, Кравченко Марина Олександрівна²

Опубліковано	Секція	УДК
30.01.2026	Право	347.965(4):347.97/.99

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19644617>

Анотація. Статтю присвячено комплексному порівняльно-правовому аналізу інституту дисциплінарної відповідальності адвокатів у країнах Європейського Союзу та перспективам гармонізації українського законодавства із загальноєвропейськими стандартами. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю забезпечення верховенства права та незалежності адвокатури в умовах європейської інтеграції України. Методологічну основу роботи становить діалектичний підхід, системно-структурний аналіз адвокатури як самоврядного інституту, а також порівняльно-правовий метод, використаний для вивчення досвіду Італії, Німеччини, Франції та Бельгії.

В межах дослідження висвітлено роль Ради адвокатур та правничих товариств Європи (далі – ССВЕ) у формуванні єдиних етичних засад, зокрема через імплементацію норм Хартії основних принципів та Кодексу поведінки європейських адвокатів. Детально проаналізовано національні моделі дисциплінарної відповідальності адвокатів: італійську систему з її Районними дисциплінарними радами (CDD) та концепцією «суб'єктивної вини»; німецьку модель, де дисциплінарні справи розглядаються спеціалізованими адвокатськими судами під наглядом Федерального Верховного Суду; французьку реформу 2021 року «Про довіру до судової установи», що запровадила право прямого звернення скаржника до дисциплінарної ради; та бельгійський досвід застосування суворих фінансових санкцій за порушення обов'язків у сфері фінансового моніторингу (AML).

Особливу увагу приділено порівнянню європейської практики із чинним Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». У висновках сформульовано пропозиції щодо можливих напрямів вдосконалення українського законодавства в цій

¹ к.ю.н., доцент,
доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури,
Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, Україна
e-mail: kislitsyna.ira@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7215-0791>

² к.ю.н., доцент,
доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури,
Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, Україна
e-mail: demenchuk_m@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-2680-8430>

сфері, зокрема: модернізація ст. 35 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» шляхом запровадження грошових штрафів; впровадження обов'язкового оприлюднення анонімізованих рішень КДКА та ВКДКА; а також застосування обов'язкових деонтологічних тренінгів як засобу превенції у сфері етики. Доведено, що імплементація цих стандартів забезпечить якість правничої допомоги та зміцнить публічну довіру до системи правосуддя та суміжних правових інститутів в Україні.

Ключові слова: адвокат; адвокатура; дисциплінарна відповідальність; дисциплінарне провадження; дисциплінарний проступок; адвокатська етика; правила адвокатської етики; адвокатська діяльність; зарубіжний досвід; країни ЄС.

Disciplinary Liability of Lawyers in EU Countries: A Comparative Legal Study and Prospects for the Implementation of European Standards in Ukraine

Abstract. The article provides a comprehensive comparative legal analysis of the institution of disciplinary liability of lawyers in the countries of the European Union and examines the prospects for harmonizing Ukrainian legislation with common European standards. The relevance of the study is обусловлена the need to ensure the rule of law and the independence of the legal profession in the context of Ukraine's European integration. The methodological framework is based on a dialectical approach, a system-structural analysis of the bar as a self-governing institution, and a comparative legal method applied to the study of the experience of Italy, Germany, France, and Belgium.

The study highlights the role of the Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE) in shaping unified ethical principles, in particular through the implementation of the Charter of Core Principles and the Code of Conduct for European Lawyers. National models of disciplinary liability are analyzed in detail: the Italian system with its District Disciplinary Councils (CDD) and the concept of "subjective fault"; the German model, where disciplinary cases are examined by specialized lawyers' courts (Anwaltsgerichte) under the supervision of the Federal Court of Justice; the French reform of 2021 "for confidence in the judicial institution," which introduced the right of a complainant to apply directly to a disciplinary body; and the Belgian practice of imposing strict financial sanctions for violations in the field of anti-money laundering (AML).

Particular attention is paid to comparing European practices with the current Law of Ukraine "On the Bar and Practice of Law." The conclusions propose key areas for improvement, including the modernization of Article 35 of the Law through the introduction of monetary fines, mandatory publication of anonymized decisions of disciplinary bodies, and the use of compulsory deontological training as a tool of ethical prevention. It is substantiated that the implementation of these standards will enhance the quality of legal services and strengthen public trust in the justice system.

Keywords: advocacy; bar; disciplinary liability; disciplinary proceedings; disciplinary offense; legal ethics; rules of legal ethics; legal practice; foreign experience; EU countries.

Вступ

Актуальність проблеми. Становлення правової держави та розбудова громадянського суспільства в Україні потребують неухильного дотримання принципів верховенства права, що неможливо без існування незалежної та самоврядної адвокатури. Питання дисциплінарної відповідальності адвоката є вкрай важливим для функціонування адвокатури, оскільки саме через механізм притягнення до відповідальності реалізується функція саморегулювання професії, забезпечується довіра суспільства до системи правосуддя та суміжних правових інститутів, а також підтримуються високі стандарти надання правничої допомоги. В умовах європейської

інтеграції України особливої актуальності набуває дослідження досвіду країн Європейського Союзу (далі – ЄС), де інститут дисциплінарної відповідальності адвокатів має глибокі історичні традиції. Актуальність досліджуваної теми зумовлена необхідністю гармонізації вітчизняного законодавства з європейськими стандартами, що впливає із зобов'язань України як кандидата на вступ до ЄС та необхідності забезпечення права кожного на справедливий суд через надання кваліфікованої правничої допомоги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дисциплінарної відповідальності адвоката та етичних стандартів адвокатської професії є предметом досліджень багатьох українських вчених, серед яких Н.М. Бакаянова [1; 2], А.М. Бірюкова [3] Т. Б. Вільчик [4], Заборовський В.В. [5;6], Зуєва А.І. [7], Д.В. Кухнюк [8], Я.В. Фляжнікова [9] та багато інших. Організацію адвокатури у країнах ЄС а також окремі аспекти здійснення адвокатської діяльності у країнах ЄС в своїх працях досліджували С.С. Бандурка [10], А.М. Бірюкова [11], Т.Б. Вільчик [12], В.О. Святоцька [13;14] та інші науковці.

Виділення невирішеної частини проблеми. Незважаючи на наявність значного наукового доробку у сфері дисциплінарної відповідальності адвоката, комплексне порівняльно-правове дослідження дисциплінарної відповідальності адвокатів у країнах ЄС та можливостей імплементації відповідних стандартів в Україні залишається недостатньо розробленим, що зумовлює необхідність подальших наукових пошуків у цьому напрямі.

Метою дослідження є комплексний аналіз правового регулювання та особливостей реалізації дисциплінарної відповідальності адвокатів у країнах Європейського Союзу, виявлення спільних європейських стандартів у цій сфері та обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення вітчизняного законодавства. Для досягнення мети було поставлено наступні завдання: проаналізувати загальноєвропейські деонтологічні засади, встановлені Радою адвокатур та правничих товариств Європи (далі – ССВЕ); дослідити правові основи та процедуру дисциплінарної відповідальності в окремих країнах ЄС зокрема, Італії, Німеччині, Франції, Бельгії; оцінити сучасний стан дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні на відповідність європейським стандартам.

Практичне значення дослідження визначається можливістю використання його висновків для вдосконалення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», зокрема, в частині запровадження більш гнучкої системи дисциплінарних стягнень, таких як штрафи або обмеження права бути керівником стажування за прикладом Італії та Німеччини. Сформульовані рекомендації можуть бути впроваджені у діяльність КДКА та ВКДКА для уніфікації практики розгляду дисциплінарних справ стосовно порушення правил адвокатської етики та уникнення конфлікту інтересів. Матеріали статті також можуть бути використані у навчальному процесі при викладанні дисциплін «Адвокатура України», «Адвокатська етика», «Професійна етика та дисциплінарна відповідальність юриста» та інших навчальних дисциплін у закладах вищої освіти.

Методи дослідження. Методологія дослідження базується на діалектичному підході до пізнання правових явищ, що дозволило розглянути інститут дисциплінарної відповідальності адвоката в його постійному розвитку та взаємозв'язку із загальними принципами права. Системно-структурний підхід був застосований для аналізу адвокатури як цілісного самоврядного інституту, де дисциплінарна відповідальність виступає необхідною гарантією якості правничої допомоги та професійної автономії. Аксіологічний метод дослідження дозволив оцінити етичні вимоги як засіб підтримання високої суспільної довіри до професії. Формально-логічний метод використано для аналізу змісту деонтологічних норм Правил адвокатської етики (далі – ПАЕ) та Хартії

ССВЕ. Методи індукції та дедукції дозволили виокремити спільні європейські стандарти на основі аналізу специфічних рис порядку дисциплінарного провадження в різних країнах.

Джерела даних становлять репрезентативну базу, що включає міжнародно-правові акти (Стандарти ССВЕ, Рекомендації Ради Європи), національне законодавство окремих країн ЄС та України. Теоретичне підґрунтя сформовано на основі праць провідних вітчизняних вчених (Н.М. Бакаянова, С.С. Бандурка, А.М. Бірюкова, Т. Б. Вільчик, Заборовський В.В., Зуєва А.І., Д.В. Кухнюк, В.О. Святоцька, Я.В. Фляжникова).

Обмеження дослідження зумовлені зосередженням уваги на таких країнах, як Італія, Німеччина, Франція, що не дозволяє повною мірою відобразити особливості притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності у всіх 27 державах – членах ЄС. Хронологічні рамки переважно охоплюють період 2012–2025 років, що обмежує аналіз історичної ретроспективи. Крім того, динамічність законодавства ЄС та зміни у практиці притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності в Україні вимагають постійної актуалізації отриманих висновків у майбутньому.

Результати

При дослідженні дисциплінарної відповідальності адвокатів у країнах ЄС варто розпочати із міжнародних стандартів у цій сфері. Фундаментом дисциплінарної відповідальності адвокатів у Європі є єдині етичні стандарти, розроблені Радою адвокатур та правничих товариств Європи (ССВЕ). Крім того, Хартія основних принципів європейської адвокатської професії та Кодекс поведінки європейських адвокатів встановлюють рамки, в яких діє кожен захисник на території ЄС та Європейської економічної зони. Центральним принципом є незалежність адвоката, яка означає абсолютну свободу від будь-якого зовнішнього впливу, особливо з боку держави чи інших владних структур [14]. Незалежність не є привілеєм адвоката, а є необхідною умовою для забезпечення довіри клієнта та ефективного захисту його прав у демократичному суспільстві.

Згідно з рекомендаціями ССВЕ, дисциплінарне провадження має ґрунтуватися на принципах справедливості, оперативності та професійної автономії. Хоча кожна держава самостійно може визначати законодавчу базу, саме дисциплінарні органи в першій інстанції повинні складатися з представників адвокатської спільноти, що забезпечує фахову оцінку поведінки колег-адвокатів [15]. Дисциплінарна відповідальність настає у разі порушення адвокатом правил професійної поведінки, на які він добровільно погодився, набуваючи статус адвоката. Важливою вимогою є дотримання процесуальних гарантій, передбачених статтею 6 Європейської конвенції з прав людини, зокрема, права адвоката на захист та на оскарження рішення до незалежного суду [15].

Особлива увага в європейських стандартах приділяється питанню так званої «подвійної деонтології» при здійсненні адвокатської діяльності в декількох країнах. У випадках, коли адвокат надає послуги в іншій країні ЄС, він зобов'язаний дотримуватися і правил країни походження, і правил країни перебування. Цей механізм спрямований на усунення розбіжностей та конкуренції норм, а також забезпечення єдиного високого рівня захисту прав громадян незалежно від походження адвоката [16]. Спектр дисциплінарних санкцій у країнах ЄС є досить широким і варіюється від зауваження та попередження до штрафів, тимчасового зупинення права на практику та остаточного позбавлення статусу адвоката [17].

В кожній країні ЄС є свої особливості притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності, що обумовлено відмінностями у правових системах, рівнем розвитку адвокатського самоврядування, національними традиціями правничої професії та ступенем імплементації загальноєвропейських стандартів адвокатської етики. В межах

дослідження варто зосередити увагу на таких країнах, як Італія, Німеччина, Франція, Бельгія.

Італійська адвокатура має давні традиції самоврядування, а Кодекс судової деонтології (Codice Deontologico Forense) містить детальні правила щодо обов'язків адвоката не лише у професійному житті, а й у приватному, якщо його дії можуть зашкодити репутації професійної спільноти [18]. Діяльність адвокатів в Італії регулюється Законом «Нова дисципліна організації адвокатської професії» № 247 від 31 грудня 2012 року.

Дисциплінарна відповідальність в Італії характеризується концепцією «суб'єктивної вини»: адвокат несе відповідальність за свідоме чи необережне порушення деонтологічних норм. Система дисциплінарних органів зазнала реформування у 2012 році через прийняття Закону № 247 від 31.12.2012, внаслідок чого були створені Районні дисциплінарні ради (Consigli Distrettuali di Disciplina), відокремлені від місцевих рад адвокатів, що приймають рішення про допуск до професії. Це було зроблено для забезпечення більшої безсторонності при розгляді скарг. Національна рада адвокатів (Consiglio Nazionale Forense — CNF) виступає як апеляційна інстанція, рішення якої можуть бути оскаржені до Об'єднаних палат Касаційного суду [19].

Італійське законодавство встановлює чотири основні види санкцій: 1) попередження (avvertimento), що застосовується у разі легких порушень; 2) догана (censura) — за серйозніші проступки; 3) зупинення права на практику (sospensione) на строк від двох місяців до п'яти років; 4) виключення з реєстру (radiazione), що є найсуворішим заходом за дії, які роблять неможливим подальше перебування особи в адвокатурі [19]. Італійський досвід регулювання адвокатської етики та дисциплінарної відповідальності відзначається високим рівнем інституційної незалежності адвокатури та детально регламентованими процедурами дисциплінарного провадження. Закон «Про нове регулювання адвокатської професії» 2012 року у поєднанні з Кодексом адвокатської етики в Італії створює комплексну систему контролю за дотриманням професійних стандартів адвокатської діяльності та поведінки адвоката. Для України корисним може бути запровадження елементів етичного моніторингу та профілактичної роботи з адвокатами — регулярного оцінювання етичних ризиків, етичного наставництва та обов'язкових тренінгів з професійної доброчесності [20, с. 562].

Німецька модель адвокатури ґрунтується на Федеральному законі про адвокатуру (BRAO). У вказаному законі детально прописані основні обов'язки адвокатів: збереження адвокатської таємниці, заборона представництва інтересів клієнтів, що є протилежними, відповідальне поводження з грошовими коштами третіх осіб, обов'язок підвищувати кваліфікацію та інші [21].

Дисциплінарні справи щодо адвокатів у Німеччині розглядаються адвокатськими судами (Anwaltsgerichte), які складаються з адвокатів, призначених органами юстиції. Вищою інстанцією є Сенат у справах адвокатів при Федеральному Верховному Суді. Система дисциплінарних стягнень щодо адвокатів у Німеччині включає: попередження, догану, штраф (максимум 25 тис. євро), обмеження на певний термін (від 1 до 5 років) права адвоката представляти інтереси в певній галузі – ці заходи дисциплінарного впливу мають накладати суди. Найбільш суворим стягненням є позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю, варто підкреслити, що тільки адвокатська палата має право накладати таке стягнення за серйозне правопорушення [21]. Характерною рисою є те, що запис про накладене на адвоката стягнення видаляється з реєстру через 5-10 років.

Варто підкреслити, що однією з основних вимог до адвоката у Німеччині є гідна поведінка під час виконання ним своїх професійних обов'язків і поза професійної діяльності, подібні норми містять і Правила адвокатської етики в Україні. Особливістю також є суворість дисциплінарних стягнень для адвокатів у Німеччині – зокрема, адвокат, що допускає, будучи в мантиї, різкі політичні висловлювання, може бути позбавлений ліцензії. Порушенням професійної етики буде визнано негідну поведінку в громадському місці, якщо адвокат при цьому привселюдно оголошує про свій статус [22].

Дисциплінарна відповідальність адвокатів у Франції ґрунтується на Законі Франції «Про реформу певних судових та юридичних професій» № 71-1130 від 31.12.1971 та Декреті «Про організацію адвокатської професії» № 91-1197 від 27 листопада 1991 року, а також Національному внутрішньому регламенті адвокатської професії. Важливим етапом стало прийняття Закону № 2021-1729 «Про довіру до судової установи», який реформував процедуру розгляду скарг.

Дисциплінарні проступки адвокатів розглядаються дисциплінарними радами (Conseils de discipline), створеними при кожному апеляційному суді. Французька модель базується на принципі професійного самоврядування: дисциплінарне провадження здійснюється самою адвокатською спільнотою, однак перебуває під контролем судової влади, що забезпечує баланс між незалежністю адвокатів та їх підзвітністю.

Процедуру притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності у Франції ініціює Батоньє (голова адвокатської колегії) або прокурор. Новацією є право заявника подати скаргу безпосередньо до дисциплінарної ради, якщо Батоньє не вжив заходів протягом 3 місяців. Французька система відома своєю суворістю щодо збереження професійної таємниці, порушення якої майже завжди веде до найсуворіших санкцій [17].

Підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності у Франції є будь-яке порушення професійної таємниці, честі чи гідності. Види санкцій включають в себе: 1) попередження; 2) догану; 3) тимчасову заборону практики (до 3 років); 4) позбавлення статусу адвоката. Крім того, додатково може бути призначено обов'язкове навчання з етики. Французька система відома концепцією «функціонального захисту»: адвокат має право на різку критику системи у межах захисту клієнта, але поза цими межами за негідну поведінку настає сувора відповідальність.

У Бельгії дисциплінарна відповідальність адвоката регулюється Судовим кодексом Бельгії та Статутами Рад адвокатських орденів. Дисциплінарне провадження у першій інстанції здійснюють Ради Ордену кожного баро (місцевої асоціації адвокатів). Апеляційною інстанцією є Дисциплінарна апеляційна рада, де головує професійний суддя апеляційного суду разом із чотирма адвокатами-асесорами [17]. Підставою дисциплінарної відповідальності є порушення професійного обов'язку, делікатність у поведінці з коштами клієнтів. На адвокатів у Бельгії можуть бути накладені такі дисциплінарні стягнення: 1) попередження; 2) догана; 3) зупинення діяльності (до 1 року); 4) виключення з реєстру.

Унікальною рисою Бельгії є право дисциплінарних органів накладати штрафи від 250 до 1 250 000 євро у разі порушення адвокатом обов'язків щодо боротьби з відмиванням грошей (AML) [17]. Це свідчить про високий рівень інституційної жорсткості у сфері фінансового моніторингу та підкреслює пріоритетність запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

В Україні порядок притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності визначається Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року. Стаття 33 Закону встановлює, що адвокат може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження за вчинення

дисциплінарного проступку [23]. Підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку. Дисциплінарним проступком адвоката відповідно до ст. 34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» є: 1) порушення вимог несумісності; 2) порушення присяги адвоката України; 3) порушення правил адвокатської етики; 4) розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення; 5) невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов'язків; 6) невиконання рішень органів адвокатського самоврядування; 7) порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом [23].

Дисциплінарне провадження щодо адвокатів в Україні здійснюється кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури (дал - КДКА) за адресою робочого місця адвоката, зазначеною в Єдиному реєстрі адвокатів України. Відповідно до законодавства, цей процес базується на засадах змагальності та презумпції невинуватості: тягар доказування вини покладається виключно на скаржника, а всі сумніви щодо доведеності факту проступку мають тлумачитися на користь адвоката. Дисциплінарне провадження складається з чотирьох стадій: 1) проведення перевірки відомостей про дисциплінарний проступок адвоката; 2) порушення дисциплінарної справи; 3) розгляд дисциплінарної справи; 4) прийняття рішення у дисциплінарній справі [23]. Виділення чотирьох стадій дисциплінарного провадження дозволяє забезпечити об'єктивність розгляду дисциплінарної справи.

Стаття 35 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає вичерпний перелік із трьох видів стягнень: попередження, зупинення права на заняття адвокатською діяльністю (від одного місяця до одного року) та позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю [23]. Накладення на адвоката дисциплінарного стягнення внаслідок вчинення проступку виконує не лише каральну, а й превентивну та етично-виховну функції. Проте варто зауважити, що на відміну від багатьох європейських країн, де наявна широка диференціація дисциплінарних стягнень, що можуть бути накладені на адвокатів, українська система дисциплінарних стягнень є досить жорсткою та обмеженою у виборі інструментів впливу. Це часто створює складнощі у дотриманні принципу пропорційності, коли дисциплінарний орган змушений обирати між мінімальним попередженням та тривалим зупиненням адвокатської діяльності.

Важливою процесуальною гарантією захисту прав адвоката є процедура оскарження рішень до Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури (ВКДКА) або суду протягом 30 днів. Наявність можливості судового перегляду відповідає вимогам статті 6 Європейської конвенції з прав людини щодо права на справедливий суд.

Порівнюючи перелік дисциплінарних стягнень в Україні з італійським чи німецьким досвідом, можна констатувати повну відсутність майнових (штрафних) санкцій. У науковій літературі обґрунтовується доцільність запровадження грошових штрафів за менш тяжкі порушення, а також таких додаткових заходів, як заборона на керівництво стажуванням особи, що має намір стати адвокатом або обов'язкове проходження курсів із професійної етики. Такі нововведення дозволили б диференціювати відповідальність адвоката залежно від тяжкості вчиненого проступку.

Висновки

Проведене порівняльно-правове дослідження інституту дисциплінарної відповідальності адвокатів у країнах ЄС (Франція, Бельгія, Німеччина, Італія) дозволяє констатувати наявність стійкої тенденції до трансформації процедури притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності з внутрішньокорпоративного механізму в

інструмент забезпечення довіри до всієї системи правосуддя та суміжних правових інститутів.

Сучасні підходи країн ЄС до дисциплінарних процедур характеризуються посиленням процесуальних гарантій для скаржників, розширенням спектру санкцій та впровадженням жорсткого фінансового моніторингу за діяльністю адвокатів.

На основі синтезу зарубіжного досвіду та аналізу вітчизняного законодавства, з метою його гармонізації з європейськими стандартами, та підтримуючи думку українських науковців з цього питання, можна виокремити наступні шляхи вдосконалення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

В контексті більшої диференціації дисциплінарних стягнень, що можуть бути накладені на адвокатів, доречними будуть зміни до ст. 35 Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”, а саме, розширення переліку стягнень шляхом запровадження грошового штрафу (за прикладом Німеччини та Бельгії) та тимчасової заборони бути керівником стажування у осіб, що мають намір набути статус адвоката. Це дозволить забезпечити принцип пропорційності покарання тяжкості вчиненого проступку, особливо у майнових спорах.

Ще одним напрямком удосконалення дисциплінарної практики в Україні є посилення превентивних заходів та забезпечення більшої прозорості шляхом впровадження обов’язкового оприлюднення анонімізованих рішень КДКА та ВКДКА у відкритому реєстрі.

Крім того, доцільними є запровадження обов’язкових тренінгів з питань етики в якості додаткового заходу впливу або як умову для відновлення статусу адвоката після його зупинення. Реалізація запропонованих змін дозволить перетворити дисциплінарну відповідальність адвоката в Україні з карального інструменту на дієву гарантію якості правничої допомоги, що є критично важливим для інтеграції вітчизняної адвокатури в єдиний європейський правовий простір.

Список джерел

1. Бакаянова Н. М. Дисциплінарне провадження стосовно адвоката у світлі правових реформ. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. №3 (3). С. 221-225. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.3.33>
2. Бакаянова Н.М. Імплементация міжнародних принципів дисциплінарної процедури щодо адвокатів у законодавство України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. №1. С. 179–183. URL: https://pjuv.nuoua.od.ua/v1_2017/38.pdf
3. Бірюкова А. М. Дисциплінарна відповідальність адвоката: перші кроки, перші помилки. *Адвокатське бюро*. 2013. № 1. С. 70–75.
4. Вільчик Т. Б. Дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність адвокатів. *Інформація і право*. № 3(15)/2015. С. 115-122. URL: <https://ippi.org.ua/sites/default/files/vilchik.pdf>
5. Заборовський В.В. Дисциплінарна відповідальність адвоката : поняття та види. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 4. С. 103-105. URL: <https://dSPACE.uzhnu.edu.ua/items/15fc1e7f-de35-4f63-b04c-4cd0165ab025>
6. Заборовський В.В. Окремі аспекти процедури притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 5. С. 408-410. URL: http://pap.in.ua/5_2014/123.pdf
7. Зуєва А. І. Дисциплінарне провадження стосовно адвоката: правова природа та характерні ознаки. *Право та державне управління*. 2023. № 4. С. 66-70. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.4.9>.

8. Кухнюк Д.В. Дисциплінарна відповідальність адвоката в Україні: проблеми правового регулювання. *Цивілістична процесуальна думка*. 2016. № 2. С. 75 – 79.
9. Фляжникова Я. Особливості дисциплінарної відповідальності адвоката за порушення правил адвокатської етики. *Юридичний вісник*. №2021/1. С. 184-190. DOI: <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i1.2097>
10. Бандурка С. С. Адвокатура в країнах Європейського Союзу та можливості використання її досвіду в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 1. С. 3-10. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.1.1>.
11. Вільчик Т.Б. Дисциплінарна відповідальність адвокатів в країнах ЄС та в Україні. *Форум права*. 2015. № 4. С. 38–44.
12. Святоцька В. Інститут адвокатури Франції: особливості формування і розвитку. *Право України*. 2011. № 10. С. 247-253.
13. Вільчик Т., Святоцька В. Міжнародні стандарти адвокатури: проблеми імплементації у національну правову систему. *Право України*. 2019. № 12. DOI: 10.33498/lopu-2019-12-054
14. Model Code of Conduct for European Lawyers. As adopted on 08/10/2021. URL: <https://www.consiglionazionaleforense.it/documents/20182/710703/CCBE+Model-Code-of-Conduct+-+draft.pdf/174cc642-274d-be7d-b55a-ac1a37421b59?version=1.0&t=1639994559712&download=true>
15. CCBE recommendations on disciplinary process for the legal profession. URL: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/DISC_IPLINE/EN_DISC_20070917_CCBE_Recommendations_disciplinary_proceedings.pdf
16. Council of the Bars and Law Societies of the European Community (CCBE) | EESC. <https://www.eesc.europa.eu/en/policies/policy-areas/enterprise/database-self-and-co-regulation-initiatives/55>
17. Summary of disciplinary proceedings and contact points in the EU and EEA member states. CCBD. URL: https://www.ccbe.eu/NTCdocument/Table_discipline_Ma1_1335781934.pdf
18. Practical Guide for EU EEA and Swiss Lawyers on Service and Establishment. Italy. CCBE. URL: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/National_Regulations/FML/EN_Italy_Practical-Guide-for-EU-EEA-and-Swiss-Lawyers-on-Service-and-Establishment.pdf
19. Code of Conduct for Italian Lawyers. National Bar Council. URL: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/National_Regulations/DEON_National_CoC/EN_Italy_Code_of_Conduct_for_Italian_Lawyers.pdf
20. Кісліцина І. О. Адвокатська етика та дисциплінарна відповідальність в Італії. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. Одеса : Юридична література. 2025. С. 559-562. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/41460ada-6293-4ae4-8fdf-57817cf5a17f/content>
21. Федеральне Положення про адвокатуру ФРН від 01.08.1959 р. URL: <https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/bundesrechtsanwaltsordnung-ukr.pdf>

22. Кісліцина І. О. Особливості дисциплінарної відповідальності адвоката у Німеччині. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матер. X Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Одеса, 6 листоп., 2020 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (голова) та ін. Одеса : Фенікс, 2020. С. 629-631. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1974ef3a-9776-4746-8384-79f8b70e536a/content>
23. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>